

PRIJSVRAAG 2023
TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP
TE HAARLEM

In het kader van de ruim 200-jarige traditie van Teylers Stichting om wetenschappelijk onderzoek te bevorderen, hebben Directeuren van Teylers Stichting en de leden van Teylers Tweede Genootschap besloten voor het jaar 2023 een prijsvraag uit te schrijven over een onderwerp dat zowel aan diverse wetenschapsgebieden als aan veel maatschappelijke ontwikkelingen raakt.

ONDERWERP

Gevraagd wordt: een studie over hoe de Middeleeuwen en/of de Gouden Eeuw sinds 1800 worden gerepresenteerd in de literatuur en cultuur van de Nederlanden.

TOELICHTING

In de Romantiek groeide de belangstelling voor de Middeleeuwen in de ons omringende landen, zowel in wetenschappelijk opzicht als literair en cultureel. De Middeleeuwen waren in de Vroegmoderne Tijd nooit helemaal weggeweest, maar vanaf omstreeks 1800 was er duidelijk sprake van een groeiende interesse. Ook Nederland en Vlaanderen haakten aan bij deze nieuwe oriëntatie op het verleden. Bijzonder was dat in Nederland niet alleen belangstelling ontstond voor de Middeleeuwen, maar dat ook de Gouden Eeuw zich in een groeiende, nationalistische interesse mocht verheugen: de aanduiding ‘Gouden Eeuw’ werd in de vroege negentiende eeuw gemunt.

Dit alles was niet slechts een academische kwestie. In haar boek *Historiezucht* (2013) stelt Marita Mathijssen dat kennis van het verleden in de negentiende eeuw gedemocratiseerd raakte. Literatoren kozen met grote regelmaat voor een historische inkleding om een zich snel uitbreidende lezersschare vertrouwd te maken met eerdere fasen uit de nationale geschiedenis. Ook andere kunstenaars, alsmede maatschappelijke instellingen haakten in op deze groeiende historische belangstelling.

Het gebrek aan een dergelijke positieve belangstelling in onze tijd staat daarmee in schril contrast. Tegenwoordig wordt weliswaar nog altijd verwezen naar beide tijdvakken in de literatuur en cultuur van Nederland en Vlaanderen, maar daarbij dient te worden opgemerkt dat de aanduiding ‘Gouden Eeuw’ onder invloed van de postkoloniale discussie thans door menigeen als ongewenst wordt beschouwd. We leven in een tijd waarin wordt gediscussieerd over het al dan niet laten staan van sommige standbeelden in de openbare ruimte, maar waarin anderszins de VOC-mentaliteit wordt aangeprezen in de Tweede Kamer. De Middeleeuwen zijn op een andere manier problematisch, omdat deze periode door velen overwegend als ‘achterlijk’, ‘onbeschaafd’ en ‘gewelddadig’ wordt beschouwd en soms als denigrerend stempel wordt gebruikt (‘middeleeuwse toestanden’) om er andere groepen en culturen mee te karakteriseren. Daar staat weer tegenover dat de jongere generatie verknocht is aan fantasy en computergames die veelal op het middeleeuwse verleden zijn geïnspireerd.

Het verleden laat ouderen en jongeren kortom niet onberoerd. Maar wat zijn dat voor historische referenties waardoor we omringd worden en hoe verhouden we ons ertoe? Wat

zijn de achtergronden, de ideeën en veronderstellingen, van de (veranderende) omgang met het middeleeuwse en zeventiende-eeuwse verleden en hoe komen die tot uitdrukking in de literatuur en cultuur van de Nederlanden? Met deze prijsvraag proberen we beide tijdvakken en de representatie ervan weer hoger op de agenda te krijgen.

Hoofdvraag: Hoe veranderde de representatie van de Middeleeuwen en/of de Gouden Eeuw in de Nederlandse en/of Vlaamse literatuur en cultuur gedurende de achterliggende ruim tweehonderd jaar en welke verschuivende ideeën en veronderstellingen liggen daaraan ten grondslag?

De inzending richt zich op Nederlandse en/of Vlaamse literaire en culturele representaties van de Middeleeuwen en/of de Gouden Eeuw in de periode van 1800 tot heden. De aandacht voor beide tijdvakken mag afzonderlijk worden besproken, maar bij voorkeur in onderlinge samenhang. De Nederlandse en Vlaamse literatuur en cultuur bestaat niet in een vacuüm en verdient daarom in verband te worden gebracht met verschijnselen in uiteenlopende media en met de internationale context of culturele producten van elders die aanwezig zijn in de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Eerder dan aan het formuleren van abstracte grote lijnen wordt gedacht aan de uitwerking van een of enkele casus, die het puur beschrijvende overstijgt door te werken vanuit een theoretische of vergelijkende insteek.

BEANTWOORDINGSVORM

Het antwoord kan bestaan uit:

- 1. Een langere studie in de vorm van een voor publicatie gereed geschrift. Indien een dissertatie deel uitmaakt van de inzending, geldt de promotiedatum als publicatiedatum.**
- 2. Een of meerdere publicaties (die merendeels zijn verschenen gedurende de laatste drie jaren vóór 1 januari 2026 en waarvan de indiener de auteur of één der hoofdauteurs is), vergezeld van een voor de gelegenheid van de prijsvraag geschreven stuk dat nog niet is gepubliceerd en dat de eerdere publicaties in een ruimer wetenschappelijk kader plaatst.**

PROCEDURE

Om voor beoordeling in aanmerking te komen, moeten de antwoorden vóór 1 januari 2026 in viervoud in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting (Spaarne 16, 2011 CH Haarlem). Inzendingen die na dat tijdstip binnenkomen, zullen niet in behandeling worden genomen. Ingeleverde teksten dienen te zijn gesteld in het Nederlands, Frans, Duits of Engels. Ingevolge de bepalingen van het testament van Pieter Teyler van der Hulst, mogen de niet eerder in druk verschenen teksten niet de naam van de auteur vermelden: zij moeten anoniem worden ingeleverd, slechts ondertekend met een spreuk. De inzending dient tevens te bevatten een van diezelfde spreuk voorzien verzegeld couvert, met daarin een opgave van naam en adres van de schrijver.

Om lange wachttijden voor het horen van de uitslag van de beoordeling te voorkomen in het geval dat er geen prijs is toegekend, wordt de auteurs verzocht om, samen met de verzegelde envelop een open envelop te sturen met de naam en het volledige adres van een persoon met wie Directeuren van Teylers Stichting vertrouwelijk kunnen corresponderen.

BEOORDELING

De beoordeling vindt plaats door Teylers Tweede Genootschap, dat binnen vier maanden na de uiterste inleverdatum een voorstel omtrent bekroning zal doen aan Directeuren van Teylers

Stichting. Dezen beslissen daarover binnen een maand; hun beslissing is onherroepelijk. Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna van de beslissing op de hoogte worden gebracht.

PRIJS

De prijs bestaat uit een gouden erepenning, geslagen op de stempels van het Tweede Genootschap. Deze penning zal tijdens een bijzondere bijeenkomst in Teylers Museum aan de bekroonde inzender(s) worden uitgereikt. Van deze gelegenheid zullen vakbladen en pers, eventueel ook andere belanghebbende personen en instanties, tijdig worden verwittigd.

PUBLICATIE

De bekroonde inzending zal door de auteur zelf worden gepubliceerd, onder vermelding van de bekroning door Teylers Stichting. Stichting en Genootschap kunnen overwegen hierbij behulpzaam te zijn.

INLICHTINGEN

Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de secretaris van het Genootschap (zie onder). Redacties van tijdschriften en andere instanties die de aandacht van hun lezers willen vestigen op deze prijsvraag (maar het bovenstaande niet integraal afdrukken), wordt dringend verzocht in hun berichtgeving met nadruk te wijzen op de wenselijkheid dat potentiële inzenders het prijsvraagprogramma consulteren, opdat zij kennisnemen van alle bovenvermelde bepalingen. Daartoe wordt verwezen naar het prijsvraag formulier te vinden op www.teylersstichting.nl.

Over erflater Pieter Teyler van der Hulst, over Teylers Stichting en de daarbij behorende instellingen als de beide genootschappen, het museum en het hofje leze men 'Teyler' 1778-1978 (Haarlem 1978) en De idealen van Pieter Teyler. Een erfenis uit de Verlichting (Haarlem 2006) en www.teylersstichting.nl.

LOPENDE PRIJSVRAAG

- Prijsvraag 2022 (geschiedenis): een studie over de spanning tussen crisisbeheersing en crisisbeleving, toegepast op een onderwerp uit de Nederlandse geschiedenis (Middeleeuwen tot heden). (sluitingsdatum vóór 1 januari 2025).

De voor bovenstaande prijsvragen uitgeschreven programma's (met nadere toelichtingen) zijn te verkrijgen bij de secretaris en te vinden op www.teylersstichting.nl

SECRETARIS

Prof. dr. Y.L. Bleyerveld: bleyerveld@rkd.nl

INZENDINGEN

Inzendingen dienen vóór 1 januari 2026 in bezit te zijn van Directeuren van Teylers Stichting (Spaarne 16, 2011 CH Haarlem).

LEDEN VAN TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

Prof. dr. W. van Anrooij, hoogleraar Nederlandse letterkunde tot 1800, Universiteit Leiden

Prof. dr. Y.L. Bleyerveld, bijzonder hoogleraar Kunst op papier en perkament aan de Universiteit Leiden en senior Conservator Tekening- en Prentkunst bij het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis in Den Haag

Dr. L.M.G.F.E. Claes, Universitair Docent Oude Geschiedenis, Universiteit Leiden

Prof. dr. B.A. de Graaf, hoogleraar internationale en politieke geschiedenis, Universiteit Utrecht

Prof. dr. F.H. van Lunteren, Hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Universiteit Leiden en bijzonder Teyler hoogleraar

Prof. dr. ir. W. van Saarloos, Hoogleraar Theoretische Natuurkunde te Leiden, voormalig President van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) te Amsterdam

Prof. dr. L.E.M. Vet, oud-directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit

Erepenning Teylers Tweede Genootschap (goud, 72 mm, ca. 120 g, 14 karaat); stempels door J.G. Holtzhey, 1778:

Onder het stralende alziend oog van de Voorzienigheid zijn verenigd de Natuurkunde met wereldbol en passer, de Dichtkunst met lier, de Geschiedkunde met boek, de Tekeningkunde met penseel en palet en de Penningkunde met tableau met penningen; OMNES ARTES QVAE AD HVMANITATEM PERTINENT HABENT QVODDAM COMMVNE VINCVLVM (alle wetenschappen, die op de menselijke beschaving betrekking hebben, hebben een zekere band gemeen) en binnen een lauwerkrans DOCTRINAE PRAEMIVM EX TESTAMENTO PETRI TEYLER V D HVLST HARLEMENSIS NATI DIE XXV MARTII MDCCII DEFVNCTI DIE VIII APRILIS MDCCCLXXVIII (wetenschapsprijs volgens de uiterste wil van Pieter Teyler van der Hulst te Haarlem, geboren 25 maart 1702, overleden 8 april 1778).